

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

DEPARTEMENT ECONOMIE

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

2004/104

**HET GLOBALISERINGSDEBAT IN CHINA EN IN DE
ISLAMWERELD**

Prof. em. Louis Baeck

K.U.Leuven

september 2004

D/2004/2020/10

Verantwoordelijke uitgever: Professor Patrick Van Cayseele
Faculteit der Economische en Toegepaste
Economische Wetenschappen

De “Leuvense Economische Standpunten” worden opgevat als een vrije wetenschappelijke tribune waarin de stafleden van het Departement Economie en van haar onderzoekseenheid, het Centrum voor Economische Studiën, opiniërende studies en essays publiceren. De opzet bestaat erin om op bevattelijke wijze een reeks van inzichtsverhelderende en beleidsoriënterende economische standpunten te brengen. Onze beweeglijke wereld heeft hieraan wel behoefte.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opinies en denkstromingen brengen.

Leuvense Economische Standpunten zullen alleen de visie van de auteur vertolken. Zij kunnen dus niet doorgaan als de visie van een instelling.

Adres voor bestellingen:

Centrum voor Economische Studiën
Naamsestraat 69
B - 3000 Leuven

www.econ.kuleuven.be/CES
ces@econ.kuleuven.be

Prijs per aflevering: 6 EURO
Postcheque: 000-0544830-78

Telefoon: 016/32.67.25

1. Eigengereide ontwikkeling tegenover globalisering

Na de geopolitieke omwentelingen in Oost-Europa en de opening van China naar de wereldeconomie, werd het nieuwe modewoord “globalisering” mantra bij vele beleidslieden, analisten en spraakmakers van de media. Het neologisme verwijst naar een complexe dynamiek waarbij alle landen en volkeren van onze planeet op een ingrijpende maar ongelijke manier worden beïnvloed in hun ontwikkeling. Etiketten van deze aard hebben het nadeel dat ze veelvoudige en vaak tegenstrijdige beeldvormingen oproepen. De betekenis van de term globalisering verschilt naargelang van de maatschappelijke positionering en de ideologische voorkeuren van de woordgebruikers. En zoals we illustreren in ons essay, zijn hun positieve of daarentegen negatieve kleuringen afhankelijk van cultuurzone, van materiële context en van historische ontwikkelingsfase. De mondialisering is een globaal project, niet alleen gericht op de wereldwijde spreiding van onze productiestructuren door transnationale ondernemingen (TNOs) maar ook van westerse waarden, denksystemen, culturele normen en levensstijl. Kritische analisten uit de landen met later komende modernisering bestempelen deze dynamiek als wereldwijde verwestersing. Deze hegemoniale uitplanting heeft in de veerkrachtige culturen van de groei landen een schok verwekt, gevolgd door op identiteit steunend weerwerk. In reactie op onze mondialiserende pletmolen kwamen daar diverse vormen van niet-westerse moderniteit in actie. De heropleving en de assertiviteit van de islam lijkt nu de meest opvallende weerbots te zijn tegen verwestersing. Maar in China, in India en in de Zuidoost-Aziatische tijgerlanden kwam ook een tegenstroom van “aziatisering” op gang. En in Latijns-Amerika wordt met veel fanfare de opkomst van een “*modernidad periférica*” gevierd; dwz. een alternatieve moderniteit in de schoot van het westers orbit. De hoofdstroom van globalisering ontlokte dus een tegenstroom gericht op eigenheid en diversiteit.

In de pluriculturele wereld waarin wij leven, is meer ontvankelijkheid en aandacht vereist voor het anderszijn van anderen. Onze analisten, voornamelijk de actievelingen in het vakdomein van internationale relaties, moeten veelvuldiger van gedachten wisselen met collega's van andere culturen. Maar dan liefst in het besef dat ook die anderen vanuit hun standpunt gelijk kunnen hebben. Immers, hun normen, hun streefdoelen en hun aanpak van problemen liggen ingebed in een ander institutioneel stramien dan het onze. Een opener en meer onbevangen inzicht in deze diverse inbeddingen zou veel westers falen in conceptie en beleid kunnen vermijden. De militaire machtsontplooiing van de bewindsploeg in Washington lijkt me de daad van een ontredderde hegemon die geen idee heeft hoe positief in te spelen op vormen van niet-westerse modernisering. In deze tekst laten we de

intellectuelen en opinievormers aan het woord van twee grote beschavingen waarin samen 2.600 miljoen mensen leven. Hun polemieken over globalisering is kritisch. Maar voor belangstellenden aan deze kant van de wereld is het boeiende en inzichtverhelderende literatuur. In China heeft het regime een spectaculaire “rechtsomkeer” gemaakt met een sprong naar de hoogste economische groeicijfers ter wereld. Maar de omhelzing van de liberale globalisering veroorzaakte interne spanningen en maatschappelijk protest. In de islamwereld gaan fundamentalisten terug stroomopwaarts naar de ideaal gestelde rechtgeaardheid van de begintijd. Voor hen is globalisering in eerste orde een culturele invasie met verloedering van de zeden. Maar er zijn ook vernieuwers die positief en creatief inspelen op de stimuli die komen vanuit de buitenwereld en die de pas wensen af te snijden van *jihadisten* en terroristen.

Het is boeiend om zien hoe Internet de intensiteit van het debat zelf beïnvloedt. Immers, de communicatie via het web is minder te controleren door politieke en religieuze censuur dan drukwerk. De aanzet tot demografische globalisering heeft voor gevolg dat ongeveer 15 miljoen moslims leven in Europa. De Verenigde Staten tellen nu meer moslims dan joodse bevolking. De 55 miljoen chinezen in de diaspora van de nabuurlanden zijn op hun discrete manier partij in het intellectuele debat. Maar de duizenden Chinese intellectuelen die recentelijk uitweken naar de Verenigde Staten, Canada en Australië en daar leidende posities verworven in het universitaire korps, denken en publiceren actief mede.

Wegens verschil in context en geschiedenis leggen de intellectuelen van China en van de islamwereld andere accenten op hun onderscheiden themavelden. De islam deelt met het christendom de gemeenschappelijke aartsvader Abraham en is er trots op dat hun geleerden als schakel dienden bij het doorsluizen van de Griekse filosofie naar middeleeuws Europa. China was tot in de negentiende eeuw de gans andere beschaving maar experimenteerde op intense wijze met het marxisme. Het regime is nu fervente gangmaker van internationalisering op Chinese wijze. De economische modernisering van het Midden-Oosten bleef steken in halfslachtigheid. De Aziatische islam daarentegen, vooral deze van Maleisië, werd opgezweept door zijn flamboyante leider Mahathir en kwam assertief naar voor als model. Chinese zowel als islamitische intellectuelen vechten de universalistische aanspraak aan van de westerse cultuur en relativeren daarbij ook onze denksystemen en concepten. Deze worden “gedemystificeerd” en herleid tot producten van een particulier verloop van de westerse evolutie.

2. Omhelzing van het kapitalisme op Chinese wijze

Na de revolutionaire gloed van de Mao-periode snakten de Chinezen naar materiële lotsverbetering. Met zijn rechtsomkeer naar *gaige yu kaifang* of hervorming en opening pikte Deng Xiaoping hierop in. De stapsgewijze privatisering van de landbouwcommunes activeerde de ondernemingsgeest van een massa boeren, ambachtslieden en lokale partijbonzen die er een winstgevende zaak van maakten. Halfweg van de jaren '80 voelde Deng zich sterk genoeg voor een opening naar de buitenwereld om mee te spelen met de inhaalstrategie van de Zuidoost-Aziatische groeitijgers. Hiervoor ontwierp de andere sterke vernieuwer van de partij Zhao Ziyang een beleid van open deur voor transnationale ondernemingen van Hongkong, Taiwan, Singapore, Japan en de nabuurlanden met vermogende diaspora-Chinezen. Dit om in tandem met een reeks ontwikkelingspolen van de oostkust een op exportgerichte industrialisering uit te bouwen. Aanvankelijk kwamen Guangdong, Zhejiang, Shanghai, Jiangsu, Shandong en Liaoning in aanmerking voor administratieve ontgrendeling. Later volgden er meer. De instroom van buitenlands kapitaal, technologie en management was onstuimig; ongeveer 75% uit Azië, 10% uit de Verenigde Staten en 9% uit Europa. Het totaal van de buitenlandse investeringen betekent nu 31% van het nationaal product. De in Mao's tijd verketterde TNO's zijn in het huidige regime heel welkom! De geleidelijke uitbreiding van ontwikkelingspolen werkt wegens de comparatieve voordelen (lage lonen voor gedisciplineerde arbeidskrachten) als een magneet op de arbeidsintensieve assemblage-nijverheden van het buitenland. In het begin van de jaren '90 werd een reeks van overheidsbedrijven geprivatiseerd: hun aandelen noteren voortaan op de beurs. Geldspel zit de Chinezen in het bloed en men telt nu 25 miljoen beursgangers.

De derde generatie leiders, president Jiang Zemin en vooral premier Zhu Rongji, stelden economische groei met invlechting in de wereldeconomie prioritair, met de toetreding tot WTO in 2001 als bekroning. Zij zagen de economische globalisering als hefboom van hun inhaalstrategie. Een vlotte instroom van kapitaal en technologie activeert de omschakeling naar productiestructuren en methodes met een hoger "meerwaarde". Deze politiek van open deur staat in scherp contrast met de inhaalstrategie van Japan dat de westerse technologie wel overnam maar weinig instroom van buitenlandse investeringen toeliet. Ook buurland India ontwikkelt meer op eigen kracht. De buitenlandse investeringen blijven er relatief gering wat niet belet dat India op kop loopt inzake informaticatechniek en trekpleister is voor de Amerikaanse en engelse "outsourcing" van diensten.

De macro-economische resultaten van “*gaige yu kaifang*” zijn spectaculair. Sinds twee decennia scoort China een jaarlijkse groei tussen 8 en 9%. Na 1990 vermenigvuldigde de instroom van buitenlands kapitaal met 18 en de kapitalisatiewaarde van de nationale beurs met 16. Ook de exportwaarde vermenigvuldigde met 16. De export van technologieproducten is nu reeds een geduchte mededinger in de internationale markt voor kleuren TV, mobiele telefoons en apparatuur voor video. Het mercantilisme is erop uit om een exportsurplus te halen met het westen. In 2003 bedroeg het surplus van de handelsbalans met de Verenigde Staten 123 miljard dollar! Deze opbrengst in harde deviezen verschaft China de middelen om zelf TNOs te lanceren in het buitenland. In 2003 klom de totale kapitaalwaarde van buitenlandse investeringen tot 32 miljard dollar. Dit is de grootste internationale uitplanting van TNOs door een groeiland. De ideologie van groei ten allen prijze met prioriteit voor groeipolen veroorzaakte groter wordende geografische ongelijkheid en het steeds wijder opengaan van de maatschappelijke klassenwaaier. De TNOs van de groeipolen produceren 30% van de industriële productie en 52% van de export. De provincies van de zuidoosterse kust trekken 57% van het nationale inkomen tegenover slechts 26% voor de centrale en 17% voor de westelijke van het immense binnenland. De provincies Guangdong, Jiangsu en de regio Shanghai herbergen reusachtige industriezones in expansie.

De autoritaire éénpartijstaat houdt de spanning voortvloeiend uit ongelijke ontwikkeling onder strakke controle. Sinds het bloedbad van *Tienanmen* heerst een opmerkelijke politieke apathie, ook bij de elite. De partij heeft haar egalitaire ideologie ingeruild tegen economisme (*jingji zhuyi*) of prioriteit van materiële belangen. Het groeibeleid dient als legitimering van haar politiek monopolie. Zij nam de ondernemers, de opkomende klasse van technocraten en zelfs een groep van maffiose nieuwe rijken in haar schoot op en evolueert dus naar een corporatistische machtselite. Aan enkele essentiële punten zoals de internationale kapitaalexport en andere houdt de overheid de ijzeren hand. China is een autoritair staatskapitalisme dat zich tegenover de massa profileert als een modern, dwz. marktgeoriënteerd socialisme.

De overheidsbedrijven hebben het moeilijk in concurrentie tegen de TNOs die geen sociale lasten dragen. De afdankingen leiden tot toenemende werkloosheid en wegens het geringer wordend aantal sociale vangnetten tot verkommering. De bourgeoisie daarentegen telt nu 130 miljoen welstellenden of 10% van de bevolking. Hun aantal wordt flink aangedikt met opkomende nieuwe rijken. Hieronder figureren: zakendoende partijbonzen en ondernemers die groot risico(materieel en moreel) aandurven. De verkoop van auto's steeg in 2003 met

74% en de verkoop van GSM's verdubbelde. Bij de jonge generatie is veel van wat uit het westen komt, vooral uit de VS, postmodern en hype.

Tot voor kort waren de intellectuelen, zoals vroeger, oriënterende mandarijnen. Met de internationalisering en de instroom van buitenlandse concepten en theorieën grijpt ook daar, zoals wereldwijd, een professionalisering plaats met afzondering in vakdomeinen. De academisering van de intellectuelen en hun debatacultuur speelt in de kaart van de machtselite. En in de ivoren toren van academia wordt kritiek meer getolereerd dan in massapublicaties. Er voltrok zich ook een opmerkelijke verschuiving in de intellectuele hiërarchie. In de jaren '80 stonden de culturalisten met hun thesissen over Aziatische waarden en neo-confucianistische modernisering voorop. Nu dringen sociologen, politicologen en vooral economen naar de frontlijn. China organiseerde zijn vaartwel aan de revolutie en exit uit het communisme op een andere en economisch succesvoller wijze dan de planeconomieën van Centraal-Europa en Rusland. Tegen de methode van gelijktijdige overstap naar markteconomie en democratisering maar ook in spectaculaire afwijking met de liberale ideologie van de Washington Consensus, stelt Peking zijn eigen formule van autoritair staatskapitalisme. Het model van de twee zusterinstellingen van Washington (Wereldbank en IMF) propageren sinds het begin van de jaren 1980 een strategie van ontwikkeling waarbij de volgende beleidsdoelen samengaan: democratische controle van het beleid en stevige uitbouw van een civiele maatschappij, exportgerichte groei en inschakeling in de open en competitieve regelgeving van WTO, macro-economische orthodoxie, vrije mobiliteit van kapitaal naar binnen zowel als naar buiten, de uitbouw van kapitaalbeurzen, financiële instellingen en ondernemingen op het Anglo-Amerikaanse model van aandeelhoudersbestuur, privatisering en liberalisering. Tegenover dit model dat tot hoofdstroom uitgroeide in de westerse wereld, hield de autoritaire bewindvoering van China stevige controle, met een graduele en gesegmenteerde aanpak. Het is een opening en liberalisering gestuurd van bovenuit, niet een door het marktmechanisme gestimuleerde ondernemingseconomie. Bij de Chinese intellectuelen is de regimekritiek vinnig; dit zowel bij de liberalen als bij nationalist en theoretici van "nieuw links". Hun mikpunt verschilt, maar hun ethische positionering voor meer sociale rechtvaardigheid is een gemeenschappelijk *leitmotiv*.

3. De Chinese mozaïek van het debat

De meerderheid van bevolking en opiniemakers, voornamelijk de economisch geschoolde, voelt zich behaaglijk in de door de partij gevolgde beleidslijn van prioriteit voor het economische project met uitsluiting van politieke democratisering. Maar een beduidende groep van politiek en cultureel bewuste intellectuelen formuleren scherpe kritiek.

a. Het offensief van nieuw links

De aanzet tot linkse kritiek op de inhaalstrategie kwam van jonge chinezen die aan prestigieuze universiteiten in de VS doceerden: Cui Zhiyuan (Chicago en MIT), Wang Shaoguang (Yale), Liu Kang (Pennsylvania en Duke), Hu Angang (Yale), Gan Yang (Princeton) en andere. In China zelf kwam het tot polemiek aan de universiteiten van Peking en Shanghai met Wang Xiaoming, Qian Liqin en Qin Hui. Vanaf 1997 ontpopte Wang Hui zich tot boegbeeld met een reeks van essays waarin hij de Chinese wijze van hervorming en globalisering ongenadig hekelde. Bij de linguïstische duiding van het neologisme *quanqiu hua* gaf hij reeds de culturele en nationalistische toon aan van zijn betoog. Het is een assemblage van drie karakters: *quan* (geheel), *qiu* (wereldbol) en *hua* of “ering” als suffix zoals in globalisering. Hiertegenover stelt hij het confucianistische taalsymbool voor China *quanzhongguo*, dwz. middenrijk (van de wereld).

Wang is er niet op uit om de utopische buitensporigheden van de culturele revolutie te verhalen, maar hij bestempelt het samenspel van de TNOs met het Leninistisch kapitalisme als een even grote miskleun voor het volk. Geen van beide beoogt de vrije markteconomie; zij sturen veeleer af op oligopolie, op alliantievorming tussen hun dominante belangengroepen en op commercialisering van de macht. De overstap van de ene dictatuur (een revolutionaire utopie) naar een andere (het dictaat van onheilige allianties voor materiële belangen) is niet van aard om het goede leven te brengen waarbij ieder zijn rechtmatig deel krijgt. Integendeel, de nieuwe ideologie van economische groei als absolute prioriteit, met machtsmisbruik van politieke bewindvoerders, lokale ondernemers en internationale managers resulteert in grote ongelijkheden alsook losrafeling van sociale weefsels en verschraving van nationale cohesie.

Globalisering veroorzaakt overall uitholling van nationale identiteit, maar de Chinese omhelzing brengt een overrompeling. De invloedrijke rol van vermogende Chinezen en hun cultuurindustrie uit Hongkong en Taipei kan leiden tot “Taiwanisering” of indirecte verwestersing van China. De popcultuur en de hype van McWorld stromen binnen langs

deze Chinese maar geamëricaniseerde netwerken. In de waardeschaal van Wang heeft economische en culturele democratie voorrang op de liberale, westerse formule. Medezeggenschap van de basis (in de raden van dorpen en steden) en op het werk kan de misgroei ombuigen in de richting van meer billijkheid, maatschappelijke ontplooiing en humanistische waarden.

Cui Zhiyuan en Liu Kang stellen dat het welzijn van bevolkingen in andere culturen zal toenemen na een heilzame ontmanteling van de westerse mythe. Elke grote beschaving heeft haar eigen potentieel, wat maakt dat er meerdere trajecten van modernisering en diverse projecten van globalisering mogelijk zijn. Ook gedragswetenschappen zoals sociologie en economie zijn te sterk gemarkeerd door de wordingsgeschiedenis van het westen. De Chinese thematisering moet leiden tot relativering (Gan Yang gebruikt de term onttroning) van de hegemoniale denksystemen en universaliserende normencultuur van het westen. Huntington's thesis over botsing van culturen is een verdoezeling van Amerikaanse machtsontplooiing voor controle over oliebronnen. Met anderen zoals Yongsin Lu en vooral Zheng Yongnian betogen zij dat het lidmaatschap van WTO wellicht de export zal stimuleren maar de internationale autonomie van China's economische ontwikkeling zal inperken met opgelegde regelgeving die geconcipieerd is in het belang van de dominante centrumlanden. Zo is het niet denkbeeldig dat de gesubsidieerde landbouw van de EU en de VS concurrentie zal doen aan de Chinese boeren. Trouwens, het begrip autonome ontwikkeling is sinds de triomf van de globalisering verdwenen uit het discours van Wereldbank, IMF en WTO. Hun focus is *structurele aanpassing* en de ex-communistische landen worden *transitielanden* genoemd. Dit woordgebruik is richtinggevend: zij moeten zo vlug mogelijk overschakelen naar het westers model. Tenslotte wordt de fraude aan de kaak gesteld bij de privatisering van staatsbedrijven: de corruptie gepleegd door partijbonzen en bureaucraten bij de verdeling van het collectieve vermogen had meer van een plundering dan van efficiënte en correcte beursgang.

De globalisering geconcentreerd op ontwikkelingspolen trok volgens Hu Angang en Wang Shaoguang de staatsfinanciën en de verdelingsfunctie van het socialisme uit de haak: de rijker wordende zones werden steeds economisch en fiscaal rijker, het hinterland verkommerde want hun fiscale opbrengsten schoten steeds meer tekort voor herverdeling van overheidswege. De verkommering van het binnenland kwam met een schok in het nieuws toen in autoritair China iets ongehoords gebeurde. Een lokaal partijkader van het binnenland, met name Li Changping, stuurde een klachtendossier over partijraden naar de eerste minister in Peking, die al even uitzonderlijk een commissie voor onderzoek ter plaatse stuurde. De hierop volgende touwtrekkerij tussen hogere instanties en de

halsstarrige Li verwekte meer deining dan academische kritiek. De beeldstormer publiceerde prompt een boek, getiteld “*Ik vertelde Zhu Rongji de keiharde waarheid*” dat in 2002 bestseller werd. Het boeksucces promoveerde de lokale dissident tot nationale figuur met doorstroming naar Internet (zie bijvoorbeeld *Internet Explorer*, *Google*, op zijn naam) en naar de wereldpers.

De strijders van “nieuw links” zijn ook vurige nationalist. Zij kanten zich tegen de globalisering omdat de instroom van buitenlandse luxegoederen, van ontspanningscultuur en van leefstijl een aantasting betekent van nationale eigenheid en identiteit. Volgens hen verliest China met de internationalisering en dus de opening van de economie ook de controle over het maatschappelijk gebeuren. De kritiek over de losgeslagen consumptieroes galmt krachtig in de culturele kringen van postmodernisten waar men de echo kan opvangen van Marcuse’s neomarxistische contestatie uit de jaren 1968 in het Westen.

b. De liberale thematisering

De intellectuelen die zich liberaal profileren zijn talrijker dan hun links gerichte tegenstrevers en worden ook meer gewantrouwd en gecontroleerd door het regime. De meest strijdlustige met markante publicaties zijn Zhu Xueqin, Qin Hui, Liu Junning, Xu Jilin en He Qinglian, met Li Shenzhi als boegbeeld. Tot zijn overlijden in 2003 was Li verdediger van globalisering, maar dan wel van de volledige formule: met een rechtstaat en politiek pluralisme. In China zonder culturele traditie van beide, moet de verwezenlijking graadueel verlopen. In tegenstelling met nieuw links is hij voorstander van democratisering van bovenuit en niet langs onder: eerst de bourgeoisie en middenstand, daarna het volk zoals het ging in Europa en Amerika. De democratisering van staat en maatschappij zal de onevenwichtige globalisering bijsturen naar meer billijkheid en menselijkheid. De globalisering is de dominante trend van onze tijd en bewerkt ingrijpende veranderingen wereldwijd. Ook de machtige Verenigde Staten worden bewogen door multiculturele stromingen. Huntington, de invloedrijke spraakmaker van het conservatieve nationalisme roept regelmatig nieuwe spookbeelden op: het communisme, gevolgd door het culturele gevaar van Azië en de islam. En recentelijk de Hispano’s die Amerika “latiniseren” en de protestantse werkethos ondermijnen. Hiertegenover stelt Li dat alle grote beschavingen vroeg of laat elkaar beïnvloeden en dus ten dele mengvormen zijn. Opname van externe invloeden was vaak een leerproces voor vernieuwing. Nu denkt het westen zichzelf origineel en universeel; ook China zag zich in de confucianistische traditie “het centrum van de wereld”. De opmars van het Amerikaans leger naar Eurazië is neokolonialistisch,

met gewelddadig contact voor materiële belangen. Deze globalisering “op Amerikaanse wijze” vereist evenzeer bijsturing als de misgroei van de Chinese. Volgens Li moet democratisering en de erkenning van de rechtmatige rechten van andere beschavingen ook in de internationale instellingen en hun politiek van kracht worden. Dit is de doelstelling van authentieke en humanitair ingestelde liberalen.

De jongere groep publiceert insnijdende pleidooien voor meer marktmechanisme, alsook meer democratie, ethiek en humanisme. Met de economiste en talentvolle publiciste, He Qinglian hebben de liberalen een vrouwelijke iconoclaste met faam. In 1997 kwam haar boek “De hinderlaag van China’s modernisering” van de pers in Hongkong. Hierin trok ze hard van leer tegen de misgroei van de Chinese globalisering: sociale polarisering, geografische onevenwichten met politieke spanning, financiële fraude en plunder van collectief kapitaal bij privatisering (verkoop op de beurs) van overheidsbedrijven, perversivering van het marktmechanisme door machtsmisbruik van de éénpartijstaat, overweldiging door TNOs, enz. Het was de tijd van de Aziatische crisis en de censuur liet de publicatie toe in Peking en Shanghai op voorwaarde van titelwijziging. Daarop resulteerde “De hinderlagen van modernisering” met twee inleidende commentaren van Zhu Xueqin en Qin Hui, in een verkoopsucces. De auteur kreeg van een stoutmoedige jury de jaarprijs voor literatuur. Maar toen zij daarna haar onderzoeksresultaten over sociale polarisering publiceerde vond het regime haar aanklacht een politieke brug te ver en moest ze de wijk nemen naar het buitenland. Volgens He is “meer markt” en democratische controle van de staatsvoering zowel als van de monopoliserende TNOs de oplossing. Zij zwaait met de publicaties van Friedrich Hayek maar de staatskapitalisten vinden haar formule anathema voor China. Deze gang van zaken toont dat de grenzen van ideologische etiketten in China dooreen lopen: ook jonge liberalen doen aan maatschappijkritiek; zij noemen zich links-liberalen in de traditie van John Stuart Mill en zijn volgelingen.

c. De officiële versie

Ter vervollediging past het ook de tribune te laten aan pleitbezorgers van de officiële inhaalstrategie op Chinese wijze, zoals Song Shichang, Li Ronghai en andere. Het vaarwel aan het egalitarisme met opening naar de wereldeconomie op basis van ontwikkelingspolen wordt voorgesteld als rationele strategie voor een laatkomer in modernisering met een onmetelijk binnenland. De Verenigde Staten in de 19^e en Brazilië in de 20^e eeuw volgden hetzelfde traject. Het samenspel van autoritair bewind met TNOs is vruchtbaarder gebleken dan de schoktherapie van overhaaste democratiseerders in postcommunistisch Europa en Rusland. Ondermeer, de strakke controle op de internationale mobiliteit van kapitaal,

vermeed kapitaalvlucht en heeft China gevrijwaard van de Aziatische crisis. De neofiete tijgers die de prediking van Wereldbank en IMF volgden, liepen in de val. Zoals Deng Xiaoping proclameren de huidige leiders dat China het best gediend is met globalisering in drie fasen: de eerste van economische groei is in volle gang; daarna volgt de fase van de sociale en ruimtelijke bijsturing. Als derde fase en voltooiing komt de politieke pluralisering en democratisering. De concentratie op groei laat geen politieke fragmentering toe. Strakke en technocratische beleidsvoering is sneller en superieur in groeiresultaat. Tegenover westerse modetheorie houden zij zich gedeisd.

In de colloquia over globalisering verwijzen de spraakmakers van het regime naar de onevenwichten van de Verenigde Staten: buitenlandse investeerders belegden voor 2.500 miljard dollar meer in de VS dan Amerikaanse beleggers in het buitenland. Er is het handelsbalansdeficit van 500 miljard dat voor 65% gefinancierd wordt door het buitenland zoals ook 24% van de bedrijfsobligaties. De Verenigde Staten importeren 22% van de Chinese export en met het handelssurplus van 123 miljard werd in 2003 voor 80 miljard Amerikaanse *treasury bonds* aangekocht. Voor Washington zoals voor Peking is deze afhankelijkheid (voor China de exportmarkt en voor de VS financiering van extern deficit) onverkwikkelijk: wie wordt dupe van wie? Het feit dat de Amerikaanse industrie in eigen land niet kan concurreren tegen invoer uit het buitenland en zodoende een deficit van 10% in industrieel verbruik oploopt, wordt in Peking met de vinger gewezen als de economische Achilleshiel van de militaire hegemon. Tarzan is economisch en financieel kwetsbaar.

4. Islamitische heropleving tegenover globalisering

In het islamitisch debat over globalisering dook na de Aziatische crisis van 1997 het nieuwe woord *al-aulama* op, met economische bijklank. Toch verkiezen vele analisten het etiket met culturele bijbetekenis *al-taghrib* of verwestersing. De filosoof Hasan Hanafi, de economist Galal Amin en de culturalist Ali Mazrui formuleren het scherp: globalisering is een centrum-periferie-ideologie die product is van de specifieke evolutie en het historisch bewustzijn van het westen. Na zes eeuwen van schitterende beschaving en uitstraling, gevolgd door lange sluimer en kolonisatie beleeft de islamwereld nu een cultureel bruisende heropleving, herbronning en verinheemsing. Deze religieuze gisting kwam onverwacht en dwarsboomt de hegemonie van westerse modernisering. Hanafi, Amin en andere mediatiek geprofileerde analisten stellen dat het westen en vooral de VS een nieuw vijandbeeld nodig hebben om hun machtsontplooiing te rechtvaardigen en te herbevestigen. Sinds kort wordt deze verwestersing ook militair ondersteund. Hiermede

hebben de centrumlanden en met hen de geseculariseerde en verwesterde globalisten in islamlanden of *mutagharibin* zoals Sayid Yasin, Ali Harb en gelijkkluidende publicisten, gezichtsverlies geleden tegenover hun eigen volk. De islamitische beweging voor eigengereide ontwikkeling (*al-sahwa*) heeft daarentegen aan kracht gewonnen. We laten nu de tribune aan enkele toonaangevende tenoren van de culturele en economische problematisering.

a. Het culturalistische debat

De 1.300 miljoen moslims leven verspreid over 55 landen waarvan de meeste, bij uitzondering van de Aziatische tijgers Maleisië en Indonesië, geen markante economische dynamiek beleefden. Het uitblijven van materiële lotsverbetering en van toekomstperspectieven voor de jeugd alsook de laïciserende werking van de modernisering, veroorzaakten een diepe malaise bij brede volkslagen. De wekroep van religieuze en culturele hernieuwing veroorzaakte een revolutie in naam van Allah in Iran en een assertieve islamisering in alle moslimlanden. Tegen de globalisering in roepen de fundamentalisten op tot religieuze herbronning volgens de letter van Koran en *sjaria*. Befaamde vernieuwers zoals de Algerijn Arkoun en de Iranee Soroush daarentegen ijveren voor een eigentijdse islam waarin archaïsche en voorbijgestreefde geboden en verboden de plaats moeten ruimen voor relevante normen die steunen op de humanistische traditie en ethische inspiratie van hun beschaving. Ter vervanging van de op wetten of op *fiqh*-interpretatie gesteunde godsdienst, pleiten zij voor *al -islam hadari*, d.w.z. een culturele islam.

De westerse moderniseringstheorie stelt de secularisering of het loskoppelen van politiek, van wetenschap en van religie centraal. Dit is anathema voor de holistisch gebleven islamcultuur die nog denkt en handelt vanuit deze vervlochtenheid.

Volgens de Marokkaanse filosoof al-Jabri heeft de historische evolutie van de islam ondermeer ook geleid tot *al-taqafa turatiya*, d.w.z. een op cultureel erfgoed toegespitste beschaving. De huidige generatie dient deze achterwaartse nostalgie naar creatief denken om te schakelen en op toekomstgerichte interactie met positieve invloeden uit andere beschavingen. Maar met invloedrijke en traditionele opinieleiders zoals Abid al-Misiri en Mohamad Imara zet hij zich af tegen alomvattende globalisering die resulteert in georchestreerde invasie en overname van westerse denksystemen en ontwikkelingsprojecten. Deze methode van werken leidt tot intellectuele “bedoeïnisering” en kolonisering. De islamsamenleving wordt hierin ontleed en bewerkt met buitenlands

paradigma en ingevoerde methodes (*hulul al-mustawrada*) die geen universele gelding hebben en buiten hun thuisland veelal irrelevant zijn. De opsplitsing in autonome, gespecialiseerde maar gefragmenteerde vakdomeinen, alsook de evacuatie van religieuze en ethische bevruchting door secularisatie van kennis en wetenschap die eigen zijn aan het westers wetenschapsbedrijf, worden ervaren als een verminking van hun eigen mens- en maatschappijbeeld. Tegenover de intellectuele invasie van de globalisering met de slogan “modernisering is de oplossing”, proclameren de islamisten: *al islam kuwa al hall* of islamisering is de oplossing. Vernieuwers zoals de Algerijn Mohamad Arkoun en de Iranee Abelkarim Soroush stellen dat de sacrale bronnen interpretatie vergen vanuit de gemeenschap zoals in de creatieve begintijd. De vernieuwers keuren de algemene verkettering van globalisering af, maar hebben schampere opmerkingen over het westen dat dure legers onderhoudt, niet als verdediging tegen aanvallers maar wel voor interventie in binnenlandse zaken van de periferie: *voor humanitaire doeleinden!*

b. De economische invalshoek

In de reeks van recente colloquia over globalisering in Caïro, Rabat, Beiroet en Kuala Lumpur werd vooral de functionering van de internationale economie op de korrel genomen. De bekende Irakese verzetstrijder tegen Saddam en tot voor kort in Berlijn docerende economieprofessor Kadhim Habib verkondigde op zowat alle symposia dat de liberalisering van de wereldeconomie asymmetrisch opgezet is ten gunste van het financiële centrum en de TNOs. De VS zijn deficitair geworden in kapitaalvorming en hebben de vrije beweging van kapitaal absoluut nodig om de internationale spaargelden te draineren naar Wall Street. Bij de opname van migranten uit de periferie daarentegen is het westen dan weer discriminatorisch: alleen hooggeschoolden zijn welkom. De aanklacht dat de normen en middelen van de spierkrachtige internationale instellingen (Wereldbank, IMF en WTO) schatplichtig zijn aan de modetrends van de Washington Consensus wordt door ongeveer alle tenoren uitgesproken. De focus zoals de inhoudelijke strategie en regelgeving veranderen in functie van de noden, behoeften en belangen van de centrumlanden. De periferie staat onder structuurdwang om zich structureel en functioneel “aan te passen”. Deze ingevoerde en opgelegde oplossingen gedijen niet. Ook de woordensymboliek is betekenisvol: het mondiaal klinkend *governance* vervangt het begrip “nationaal beleid” uit tiersmondistische tijden.

Bij de eigen agendazetting inzake ontwikkeling voor de Arabische wereld is Ysuf al-Qaradawi een van de meest invloedrijke schriftgeleerden met een reeks boeken over culturele heropleving in de context van globalisering. Volgens onze auteur wordt de canon

van menswetenschappen zoals economie sterk gemarkeerd door de cultuur en de maatschappij waarin zij wortelen. Het westen huldigt een materialistisch project en economiseert de werldsamenleving. Het is een systeem van rijke middelen maar schrale doelen. De islam huldigt het beginsel van *istiqlaf* of de opdracht die de mens krijgt om in Allah's naam de wereld bewoonbaar te maken. De ontwikkeling is een beschavingsopdracht gericht op drie doelen: menselijke behoeftebevrediging, ethische bevruchting, ecologisch en maatschappelijk evenwicht. In de westerse wereld werd het centraal stellen van het materiële project (maximeren van vermogen en consumptie) een wezenlijk bestanddeel van de modernisering. Deze wereld noemt zich democratisch maar leeft onder een nieuwe tirannie van dwangmatige welvaartmaximering. De globalisering is een ideologie waarbij het westen, vooral de Amerikaanse consumenten een disproportioneel deel van de wereldmiddelen voor zich nemen en met militaire macht veilig stellen. Dat consumptiepatroon is niet realiseerbaar voor zes miljard mensen. Het is dus een valse utopie die zoals het communisme in Europa en Rusland zal falen. De islam heeft geen overkoepelend gezag zoals het Vaticaan en de verschillende *fiqh*-scholen laten ruimte voor diversiteit. De traditie van "*shura*" of inspraak van de gemeenschap verschaft de islam eigen wegen van politieke democratie en pluralisme. Deze moeten versterkt worden door culturele dieptewerking en educatieve ontplooiing. De impact van Qaradawi's schriftuur is groot, mede door het feit dat zijn boodschap ook therapie is tegen de frustratie van de islamwereld. Zij brengt ontluistering van het arrogante westen en een wenkend perspectief voor de moslims.

c. Moderniserende islam en globalisering van Maleisië

Ongeveer 82% van de moslims zijn niet-arabisch; de meeste zijn Aziatische volkeren die de islam belijden op hun wijze. Gedurende 22 jaar en tot 2003 was Dr. Mohamad Mahathir de premier van Maleisië. Hij maakte er een koplopend groeiland van met moderniserende islam. Deze flamboyante roerganger zweepte de islamitische Maleisiërs op tot voorbijsteken van het Chinese zakenmilieu en voor positieve interactie met de globalisering die hij op alle colloquia waar hij sprak, afkraakte als westerse hegemonie. De superioriteit van de Aziatische waarden tegenover het westen werd zijn stokpaardje. De voorheen conservatieve schriftgeleerden lieten zich bekoren door deze charismatische en retoriek inslaande kastijder van het westen en werkten actief mee met de modernisering van de islam. De liefde-haatverhouding tegenover de globalisering verwekte economische wonderen. Het groeiland werd één van de hoogst springende tijgers inzake stijging van welvaart, absorptie van technologie, opwaartse mobiliteit van middenstand, massaconsumptie, exuberante popcultuur en expansie van dynamische TNOs; maar het

werd ook een toonbeeld van assertief en toekomstgericht islamisme. De *ijtihad* of de tekstinterpretatie van jonge intellectuelen en denktanks naar een “*new wave*” islam kreeg officiële steun en functioneerde als hefboom bij de ontwikkeling van het land. Bij de culturele modernisten van de islamwereld staat Maleisië model.

In het buurland Indonesië verliep de ontwikkeling stroever en met minder positief gevolg. Gedurende dertig jaar regeerde president Soeharto het land met ijzeren hand hierin gesteund door de militaire junta. Hierbij verwaarloosde hij de religieuze dimensie van de ontwikkelingsdynamiek, zodat de 85% moslims zich verweesd voelden. De islamitische bourgeoisie kon zich onvoldoende ontplooiën en de economie bleef onder controle van de Chinese minderheid, die de vermogende topklasse vormde van het land. In Indonesië kwam globalisering dan ook over als versterking van controle en financieel bezit door de Chinese minderheid in de nationale economie. Dit conflict alsook het antiglobalisme van de islamintellectuelen resulteerde na de crisis van 1997 in een nationaal identiteitsdebat.

5. Besluit

De debatten over globalisering in China en in de islamwereld zijn ruimer en indringender dan deze van de westerse antiglobalisten. Bovendien de economische en sociale aspecten zoals de TNO-isering van de economie, de scheeftrekking van de inkomensverdeling, de geografische ongelijkheid, de afbraak van de traditionele netwerken, enz., staat bij hen ook het westers waardenimperialisme in focus. In hun visie is globalisering het vlaggenschip van *verwestersing*, dwz. van de wereldwijde uitplanting van westerse waarden, normen, denkpijlers en kennisproductie. Deze ambitie van het Westen om de eigen regelgeving, denkmodellen en waardepatronen als universalia uit te dragen en aan andere culturen op te dringen, wordt radicaal afgewezen. In China worden de Aziatische affiniteiten voorop gesteld en de islamwereld waakt vooral over het eigen cultureel erfgoed. In tegenstelling met de islamcultuur heeft China geen religie met een transcendente God en heeft dus geen problemen met secularisatie. Hun levenshouding is vanouds meer vatbaar voor utilitarisme en materiële goederen. Een groot aantal van hun economen benadrukken de vlotte manier waarop de verwestersing van het consumptiepatroon verloopt. Volgens de neoliberale economen groeit China weldra uit tot de grootste verbruiksmarkt ter wereld. De overname van consumptiegoederen is evenwel geen beletsel voor een assertieve houding voor het verwerven van een rechtmatige plaats in de wereldordening. Tegenover de centrum-periferie-visie leveren beide beschavingen weerwerk voor een wereld met inbreng van meerdere partners. Er moet ruimte zijn voor niet-westerse moderniteit en

ontwikkeling. De aanpak en de regelgeving van de Wereldbank, het IMF en WTO, die nu overwegend afgestemd zijn op westerse belangen moeten in die zin worden hervormd . Onze multiculturele wereld moet plaats maken voor verscheidenheid en eigenheid inzake het gekozen traject van modernisering en ontwikkeling.

De thematisering levert daarenboven vinnige kritiek op hun eigen beleidslieden. In China wordt het onevenwichtscheppende en marktversturende autoritarisme van de éénpartijstaat gehekeld. In de islamwereld wordt de dogmatische onwrikbaarheid van het fundamentalisme met de vinger gewezen. In China ijveren de hervormingsgezinden voor een variatie van de zogenaamde *Derde Weg*, dwz. een chinees type van sociaal-democratie, maar bijgestuurd door het marktmechanisme. In de islamwereld wordt globalisering gelijk gesteld met splitsing van godsdienst en maatschappij. Maar de hervormingsgezinde intellectuelen beschouwen de moderniserende religie en cultuur van Maleisië, in vervlechting met een dynamische economie, als een model . In beide gevallen stelt het globaliseringsdebat beloftevolle bijstellingen en wegen in perspectief voor een evenwichtiger toekomst van hun bevolkingen. Een onbevangen dialoog tussen hervormers hier met deze van ginder zou voor ons allen positief en vruchtbaar zijn.

6. Bibliografie

- Al-Qaradawi Yusuf (2000), *The role of values and ethics in Islamic economy*, Cairo: Maktabi Wahba.
- Al-Qaradawi Yusuf (1995), *A new fiqh of priorities*, Cairo: Dar al wahba.
- Baeck Louis (2003), *Onze vierkante werelddol*, Leuven: Uitgeverij Davidsfonds.
- Baker Raymond (2003), *Islam without fear: Egypt and the new islamists*, Cambridge: Harvard University Press.
- Benzine Rachid (2004), *Les nouveaux penseurs de l'islam*, Parijs: Albin Michel.
- Feng Chongyi (2003), "The third way", *Contemporary Chinese thought*, n°4.
- Gan Yang & Cui Zhiyuan (1997), *The political economy of China's reform*, Hong Kong: Oxford University Press.
- Hamzawy Amr (2003), "Hatar al aulama: die Arabische Globaliseringsdebatte", *Die Welt des Islams*, n°2.
- Hanafi Hasan (2000), *The Middle East in whose world?* Bergen: University Press.
- He Qinglian (2000), "China's listing social structure", *New Left Review*, n°5.

- Holzman Marie & Chen Yan (2003), *Ecrits édifiants et curieux sur la Chine du XXIe siècle*, Parijs: L'Aube.
- Li Shaonong (2000), "The road to capitalism, competition and institutional change in China", *Journal of Comparative Economics*, n°2.
- Li Shenzhi (2002), "In defense of liberty", *Contemporary Chinese Thought*, n°2.
- Liu Kang (2004), *Globalization and cultural trends in China*, Honolulu: University of Hawai Press.
- Lu Ding (2003), *China's economic globalization through the WTO*, Ashgate Aldershot.
- Mazrui Ali (2000), "Pretender to universalism: western culture in a global age", *Journal of Muslim Minority Affairs*, n°1.
- Miasepassi Ali (2000), *Intellectual discourses and the politics of modernization: negotiating modernity in islam*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Qin Hui (2003), "Dividing the family assets", *New Left Review*, maart.
- Song Sichang & Li Ronghai (2002), "Globalization and the formation of socialism with Chinese characteristics", *Sciences in China*, september.
- Stark Jos (2002), "Zwischen politischen Kalkul und ideologischem Wettbewerb: Modelle des islamischen Staates in Malaysia", *Orient*, n°3,
- Tibi Bassam (2001), *Islam between culture and politics*, New York: Palgrave.
- Wang Chaohua (2003), *One China, many paths*, New York: Verso.
- Wang Hui (2003), *China's new order*, Cambridge: Harvard University Press.
- Wang Shaoguang & Hu Angang (2000), *The political economy of uneven development: the case of China*, Armonk: M.E.Sharpe.
- Yongsin Youwei (2003), "Reconsidering the economic internationalization of China", *Journal of Contemporary China*, november.
- Zhang Yongjin (2003), *China's emerging global businesses*, New York: Palgrave.
- Zheng Yongnian (2004), *Globalization and state transformation in China*, New York: Cambridge University Press.
- Zweig David.(2002) *Internationalizing China: domestic interests and global linkages*, Ithaca: Cornell University Press.

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN

- 1976 - 1. Louis BAECK, De inflatoire groeimachine (uitgeput)
2. Paul DE GRAUWE, Theo PEETERS, De recente inflatie: een structureel of een monetair probleem? (uitgeput)
- 1977 - 3. K. TAVERNIER, Krachtlijnen voor een Belgisch stabilisatiebeleid. (uitgeput)
4. Paul DE GRAUWE, Korporatisme en werkloosheid. (uitgeput)
5. Paul VAN ROMPUY, Enkele structurele aspecten van de crisis. (uitgeput)
6. Louis BAECK, Naar een nieuwe groeicyclus met een ander groeipatroon.
- 1978 - 7. Louis BAECK, Politiek verantwoordelijk handelen en socio-economisch optimum. (uitgeput)
8. Paul DE GRAUWE, Bureaukratische controle en het economisch systeem.
9. Paul VAN ROMPUY, Guido DE BRUYNE, De regionalisatie economisch bekeken. (uitgeput)
10. Louis BAECK, De nieuwe internationale economische orde en haar kritische tegenhangers. (uitgeput)
11. Theo PEETERS, Economisch federalisme: lessen uit het buitenland.
12. Dirk HEREMANS, Economische autonomie en economische unie, krachtlijnen voor een duurzame oplossing.
- 1979 - 13. Paul DE GRAUWE, Arbeidsduurvermindering en tewerkstelling.
14. Economisch Federalisme. (uitgeput)
Deel I: Financiële middelen en herverdeling, Paul VAN ROMPUY, Albert VERHEIRSTRAETEN, Regionale Herverdelings- en Financieringsstromen. Theo PEETERS, Financiële middelenvoorziening voor gemeenschappen en gewesten.
15. Economisch Federalisme.
Deel II: Organisatie en bevoegdheden, Dirk HEREMANS, Verkaveling van bevoegdheden en economische unie.
Vic VAN ROMPUY, Economisch stelsel en verdeling van bevoegdheden.
- 1980 - 16. Guy CLEMER, Karel TAVERNIER, Tewerkstelling en inkomensmatiging in België: een onvermijdelijke keuze.
17. Louis BAECK, Lokomotief strategie: met stoom uit de Eurovalutamarkt. (uitgeput)
18. Michel DOMBRECHT, Theo PEETERS, Sanering van de overheidsfinanciën: gevaarlijk of onvermijdelijk?
- 1981 - 19. Paul DE GRAUWE, Marcia DE WACHTER, Produktie, tewerkstelling en verdeling. Een neo-liberale benadering.
20. Louis BAECK, De jaren tachtig in perspectief. (uitgeput)
21. Paul VAN ROMPUY, Patrick VAN CAYSEELE, Raming van de geregionaliseerde lopende rekening van de overheid in 1979.
22. Paul DE GRAUWE, Loonkosten, energiekosten en kapitaalkosten. België gedurende 1970-1980. (uitgeput)
23. Frans SPINNEWYN, Een verzekeringstechnische benadering van de werkloosheidsverzekering.

- 1982 - 24. Louis BAECK, Herstelbeleid, vroeger en nu. (uitgeput)
 25. Paul DE GRAUWE, Marc JANSSENS, Aanbodeconomische effecten van de belastingsdruk in België.
- 1983 - 26. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Linkse en rechtse gezondheidsindicatoren van de Belgische Economie.
 27. Louis BAECK, Hoe de crisis ombuigen. (uitgeput)
 28. Paul VAN ROMPUY, Maatschappelijke keuze en economische crisis.
 29. Vic VAN ROMPUY, Erik SCHOKKAERT, Begrotingstekorten, Rentelasten en Openbare schulden in België. Een kijk op halflange termijn.
- 1984 - 30. Dirk HEREMANS, Hans GEEROMS, Marktsector en budgetsector in België. Grenzen aan het overheidsbeslag?
 31. Paul DE GRAUWE, Guy VERFAILLE, Zijn de rentelasten van de overheidsschuld ondraaglijk geworden?
- 1985 - 32. Louis BAECK, De wonderbare wereld van de economische paradigma's. (uitgeput)
 33. Paul VAN ROMPUY, Solidariteitsmechanismen in federale staten. (uitgeput)
 34. Louis BAECK, De V.S. en de E.G.: vergelijking op lange termijn.
 35. Louis BAECK, Het economisch denken in het Spanje van de 16^e en 17^e eeuw.
 36. Guido DE BRUYNE, Paul DE GRAUWE, Herverdeling van het werk en makro-economisch evenwicht.
 37. Paul VAN ROMPUY, Arbeidsmarktflexibiliteit en werkloosheid.
- 1987 - 38. Paul DE GRAUWE, Anne FREMAULT, Micro- en macro-economische effectiviteit van de Belgische prijsreglementering.
 39. Louis BAECK, Kentering in de westerse economie
 40. Johan MORTELMANS, Erik SCHOKKAERT, Lode BERLAGE, Robert VERTONGHEN, De economische wenselijkheid van een snelspoorverbinding door België.
 41. Louis BAECK, De aandelenbeurzen, 1982-87: het lustrum van de stier.
 42. Lode BERLAGE, Dirk TERWEDUWE, Grondstoffenuitvoer van ontwikkelingslanden: machtsmiddel of struikelblok?
- 1988 - 43. Louis BAECK, De westerse economie na de krach. (uitgeput)
 44. Filip ABRAHAM, Nationale vakbonden, interprofessionele loonakkoorden en economische politiek.
 45. Paul VAN ROMPUY, m.m.v. Valentijn BILSEN, 10 jaar financiële stromen tussen de gewesten in België. (uitgeput)
 46. Dirk HEREMANS, Bevoegheidsverdeling en economische autonomie. De staatshervorming in het licht van 1992. (uitgeput)
 47. Wim MOESEN, Dirk HEREMANS, Paul VAN ROMPUY, Mark EYSKENS, Bedenkingen bij de nieuwe financieringsvoorstellen voor gewesten en gemeenschappen. (uitgeput)
 48. Vic VAN ROMPUY, Overheidstekort, overheidsschuld en economische welvaart. Toepassing op België 1947-1988. (uitgeput)

- 1989 - 49. Lodewijk BERLAGE, België en de schulden van de Afrikaanse lage inkomenslanden. (uitgeput)
50. Jacques DREZE, Schuld en coöperatie in de mondiale economie. (uitgeput)
51. Paul DE GRAUWE, Milieuvriendelijke groei: utopie of werkelijkheid? (uitgeput)
- 1990 - 52. Paul VAN ROMPUY, Europese ankerpunten voor het Belgisch begrotingsbeleid. (uitgeput)
53. Louis BAECK, De jaren '90: een Europees decennium. (uitgeput)
54. Paul DE GRAUWE, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Denise VAN REGEMORTER, Het milieubeleid in Vlaanderen. Een economische visie. (uitgeput)
55. Paul DE GRAUWE, Wim VANHAVERBEKE, Competitiviteit, oliecrisis en loonindexering. (uitgeput)
56. Wim MOESEN, Begrotingen, beleid en beheer. Over de besparingsvoorstellen, wat ze zijn en wat ze niet zijn. (uitgeput)
- 1991 - 57. D. HEREMANS, M. DE BROECK, Overheidsschuld en financiële markten in de branding. (uitgeput)
58. Louis BAECK, Bruno VAN ROMPUY, Golfoorlog: geopolitiek, petroleum en islam. (uitgeput)
59. Paul DE GRAUWE, Koen STRAETMANS, Het programma-akkoord in de petroleumsector. Een ondoelmatig systeem van prijzencontrole. (uitgeput)
60. Paul DE GRAUWE, Denkoefeningen over de regionalisering van de Belgische overheidsschuld. (uitgeput)
- 1992 - 61. Paul DE GRAUWE, Over Franse kolonisatie en Belgische verankering.
62. Stef PROOST, Beleidsvoorstellen voor de broeikasproblematiek.
63. André DECOSTER, Stef PROOST, Erik SCHOKKAERT, Hervorming van indirecte belastingen: winnaars en verliezers.
64. Paul VAN ROMPUY, Kritische bedenkingen bij de regionalisering van de overheidsschuld.
65. Paul DE GRAUWE, Wat doet de nationale bank met ons geld?
- 1993 - 66. Patrick VAN CAYSEELE, Waarom wij? Of de economische onderbouw van een verankeringsbeleid.
67. Paul DE GRAUWE, Bart VAN DER HERTEN, De legitimering van overheidsmonopolies in het spoorwegvervoer en in de telecommunicatie. Een historische analyse.
68. Paul VAN ROMPUY, Valentijn BILSEN, Regionalisering van de sociale zekerheid.
69. Lodewijk BERLAGE, Wim LAGAE, Afrika, de verwaarloosde debiteur.
70. Mark DE BROECK, Dirk HEREMANS, Vraagtekens bij de overheidsschuld in een federaal België.
71. Wim MOESEN, Paul VAN ROMPUY, De kleine kanten van de grote staatshervorming.
72. Frans SPINNEWYN, De hervorming van de sociale zekerheid micro-economisch belicht.

- 73. Paul DE GRAUWE, De sterke frank en de staatsschuld.
- 74. Filip ABRAHAM, Internationale concurrentie en werkgelegenheid. Hoe arbeidsvriendelijk is ons loonbeleid?
- 1994 - 75. Paul DE GRAUWE, Werktijdverkorting en tewerkstelling.
- 76. Wim VANHAVERBEKE, Het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen: een beleidsinstrument voor economische ontwikkeling.
- 77. Stefan DERCON, Voedselzekerheid: naar een sociale zekerheid voor de allerarmsten.
- 78. Paul DE GRAUWE, De EMU zonder België?
- 1995 - 79. Paul DE GRAUWE, Alternatieve financiering van de sociale zekerheid en de arbeidskost.
- 80. S. PROOST, C. VINCKIER, I. MAYERES, B. NEMERY, Ozon – eerst denken dan doen.
- 81. Paul VAN ROMPUY, Sparen, investeren en de overheidsfinanciën in België.
- 1996 - 82. D. HEREMANS, P. VAN CAYSEELE, Concentratie en concurrentie in de Belgische financiële sector.
- 83. Erik BUYST, Ivo MAES, De impact van veertig jaar centrum voor economische studiën.
- 84. Paul DE GRAUWE, Het tewerkstellingsbeleid: selectiviteit of universaliteit?
- 85. Stef PROOST, Bruno DE BORGER, De transportsector in het jaar 2005.
- 86. Erik SCHOKKAERT, Frans SPINNEWYN, Sociale verzekering en bestaansonzekerheid: een offensieve strategie.
- 87. Filip ABRAHAM, Paul VAN ROMPUY, Het concurrentievermogen van de Belgische economie in micro- en macro-economisch perspectief.
- 1997 - 88. Filip ABRAHAM, Joeri VAN ROMPUY, Loonbeleid in de Europese Monetaire Unie.
- 89. Wim MOESEN, Laurens CHERCHYE, De macro-economische performantie van landen. Mening en metingen.
- 1998 - 90. Koen ALGOED, De overgang van een omslagstelsel naar een kapitalisatiestelsel: een Belgische case studie.
- 91. Johan EYCKMANS, Stef PROOST, Klimaatonderhandelingen in Rio en Kyoto: een succesverhaal of een maat voor niets?
- 92. Jozef KONINGS, Peter VAN MALDEGEM, Loonkosten en de vraag naar laaggeschoolde, geschoolde en hooggeschoolde arbeid in Belgische ondernemingen.
- 93. Louis BAECK, De Aziatische crisis: perspectivering en nabeschuiving.
- 1999 - 94. Louis BAECK, Financiële mondialisering met speculatieve uitschieters.
- 2000 - 95. Paul DE GRAUWE, Euro-dollarwisselkoers en de fundamentals.
- 96. Erwin BASTIAENS, Erik BUYST, Dirk HEREMANS en Christiaan PHILIPSEN, Knelpunten in de financiële dynamiek van de staatshervorming.
- 97. Wim MOESEN, Maatschappelijk kapitaal en economische performantie.

- 98. Patrick VAN CAYSEELE en Hans DEGRYSE, De nieuwe economie en bancaire marktstructuren.
- 99. André DECOSTER, Guy VAN CAMP, De hervorming van de personenbelasting: Lessen uit de hervormingen 1988-1993.
- 2001 - 100. Paul VAN ROMPUY, De Europese welvaartsstaat ter discussie.
- 101. Jozef KONINGS, Loonkosten en relocatie van Belgische bedrijven.
- 2003 - 102. Paul DE GRAUWE, De toekomst van de industrie in België.
- 2004 - 103. Wim MOESEN, Instelling, ligging en economische welvaart.
- 104. Louis BAECK, Het globaliseringsdebat in China en in de Islamwereld.